

M. C. STĂNESCU

După apariția și afirmarea proletariului ca clasă, luptele sociale și politice ale poporului român au cunoscut o continuă creștere. În perioada de după crearea Partidului Comunist Român, ele au luat amploare și au devenit mai combative.

Una dintre cele mai importante bătălii de clasă, cu adînci consecințe pentru viitorul mișcării muncitorești din România, care a ridicat pe o treaptă înaltă tradițiile revoluționare ale proletariului român, au constituit-o luptele muncitorești din ianuarie-februarie 1933, organizate și conduse de către Partidul Comunist Român.

Luptele muncitorești din ianuarie-februarie 1933 își au izvorul în marile acțiuni revoluționare din perioada crizei economice — începînd cu Lupeni 1929 și continuînd cu grevele, demonstrațiile și manifestațiile proletariului din 1931 și 1932, desfășurate în numeroase centre din București, Valea Prahovei, Transilvania, Moldova, din porturile României, — în numeroasele revolte țărănești, în creșterea acțiunilor protestatare ale maselor largi de funcționari, meseriași, mici comercianți, ale unor importante contingente de intelectuali.

Căutînd să iasă din marea criză a anilor 1929—1933, clasele exploatatoare au adoptat un șir de măsuri cu grave consecințe pentru condițiile de viață și de trai ale maselor de la orașe și sate. S-a recurs la concedierea masivă a muncitorilor și a salariaților publici, la scăderea repetată a salariilor, la sporirea masivă a impozitelor de tot felul; au fost aplicate drastice măsuri de reprimare a luptelor muncitorești; prin împrumuturile externe contractate s-a accentuat dependența țării față de capitalul străin, a fost prejudiciată suveranitatea națională.

Politica reacționară, antipopulară a cercurilor guvernamentale din România acelor ani a dus la ascuțirea deosebită a contradicțiilor sociale, la intensificarea luptei de clasă ce avea să se manifeste cu o deosebită forță la sfîrșitul anului 1932

și începutul anului 1933. Întreaga țară a fost cuprinsă de o eferescență revoluționară cu larg caracter de masă; au avut loc un șir neîntrerupt de greve ale proletariului din București, Valea Prahovei, Valea Jiului, Reșița, Galați, Buhuși, Cluj, Brașov, Anina, Constanța, Arad, Brăila, Timișoara, Gheorghieni, Turnu Severin, Satu Mare ș.a., răzvrătiri locale ale țăranilor, acțiuni de protest ale învățătorilor, pensionarilor, meșteșugarilor, funcționarilor, ale tuturor celor ce simțeau urmările crizei. În cadrul acțiunilor revoluționare purtate de oamenii muncii în anii crizei economice, un loc de seamă îl ocupă eroicele lupte ale ceferiștilor și petroliștilor din 1933.

Aceste bătălii de clasă au fost precedate de o muncă perseverentă a partidului comunist în vederea realizării unității de acțiune a muncitorimii ceferiste și petroliste, care se impunea cu deosebire în condițiile creșterii acțiunilor de masă.

În scopul pregătirii și organizării marilor bătălii de clasă, la Conferința pe țară a reprezentanților muncitorilor ceferiști — care a avut loc la 20 martie 1932 — a fost creat Comitetul Central de acțiune al ceferiștilor. Secretar al C.C. de acțiune a fost ales Gheorghe Gheorghiu-Dej — care acționa din însărcinarea C.C. al P.C.R. Comitetul Central de acțiune a stabilit legături strînse cu muncitorii din principalele centre feroviare din țară; membrii săi au participat nemijlocit la alegerea comitetelor de acțiune regionale, locale, pe ateliere, organe ale frontului unic al muncitorimii ceferiste, alcătuite din muncitori comuniști, social-democrați, socialist-independenți sau fără de partid¹.

Măsuri pentru consolidarea organizațiilor de partid și crearea de comitete de acțiune pe bază de front unic a luat P.C.R. și la întreprin-

¹ Arhiva C. C. al P.C.R., fond 5, dosar 946, filele 177—183, 508—510, fond 68, dosar 6157, fila 153.

derile petroliste de pe Valea Prahovei, la sfârșitul anului 1932 și începutul lui 1933.

În ianuarie 1933, guvernul național-tărănist anunță cea de-a treia «curbă de sacrificiu». În urma chemării partidului comunist de a se respinge prin luptă revoluționară acest nou atac al burgheziei și moșierimii, sub diferite forme, s-au ridicat la luptă mii și mii de oameni ai muncii din întreaga țară. În fruntea lor s-au situat muncitorii ceferiști și petroliști. Zilnic, în atelierele C.F.R. aveau loc mitinguri, consfătuiri, adunări unde se discuta cu ardoare despre începerea luptei hotărâte la Atelierele «Grivița» — București, «Nicolina» — Iași, Atelierele din Cluj, Galați, Pașcani, Oradea, Timișoara etc.².

La 28 ianuarie și 31 ianuarie au loc greve demonstrative ale muncitorilor ceferiști de la Atelierele «Grivița», în urma refuzului direcției de a li se satisface doleanțele. Cu acest prilej au stabilit un program de revendicări, cerându-se sporirea salariului cu 20%, recunoașterea comitetelor de fabrică etc.³.

În aceste zile au intrat în luptă și muncitorii petroliști de la «Astra Română» și «Româno-Americană», cărora li s-au alăturat mii de oameni ai muncii de la «Orion», «Unirea», «Dorobanțul», precum și un mare număr de șomeri din Ploiești. Ei cereau anularea concedierilor, respectarea contractului de muncă, recunoașterea dreptului reprezentanților aleși de muncitori de a participa la rezolvarea revendicărilor lor⁴.

Lupta muncitorilor petroliști a fost condusă de către Comitetul județean de partid, al cărui secretar era Gheorghe Vasilichi. La organizarea acestor lupte au mai participat: Avramescu Tănase, Nicolaescu Constantin, Mănescu Constantin, Moraru Mihai și alții.

Față de refuzul guvernului de a satisface revendicările lor, la 2 februarie, în front unic de luptă, muncitorii de la «Grivița» au declarat o nouă grevă, ocupând atelierele. La chemarea organizației P.C.R. din Atelierele «Gri-

vița», în rândurile căreia activau Chivu Stoica, Doncea Constantin, Popa Dumitru, Mardare Constantin, Bigu Vasile, Tudor Alexandru, Bucurescu Nicolae, Hulubescu Traian, Zimniceanu Nicolae, Ioniță Ion, Ionescu Vasile, și alții, numeroși muncitori ai Capitalei au venit la porțile Atelierele «Grivița» pentru a se solidariza cu greviștii. De teamă ca lupta să nu se extindă în țară, guvernul s-a văzut nevoit să accepte satisfacerea principalelor revendicări⁵.

După 2 februarie, cercurile guvernamentale au declanșat un nou și puternic atac împotriva clasei muncitoare, cu scopul de a înăbuși avântul revoluționar al proletariatului și a anula concesiile făcute prin acceptarea revendicărilor ceferiștilor și petroliștilor. În urma instaurării stării de asediu, în noaptea de 4 spre 5 februarie, sediile organizațiilor muncitorești au fost închise, ziarele revoluționare legale suspendate, iar muncitorii revoluționari și conducătorii lor urmăriți și arestați.

Pentru încetarea terorii și obținerea revendicărilor proprii, similare cu cele ale ceferiștilor de la «Grivița», în zilele de 13 și 14 februarie au intrat în grevă feroviarii din Cluj și Iași. Alte acțiuni greve s-au desfășurat concomitent în centre ca Galați, Timișoara, Pașcani, Oradea. Prin aceste acțiuni greve, clasa muncitoare a făcut, de fapt, o breșă adâncă în sistemul stării de asediu.

În noaptea de 14 spre 15 februarie, în întreaga țară au fost arestați aproape 1 600 de comuniști și simpatizanți ai partidului, numeroși membri ai organelor de front unic, care au stat în fruntea luptei pentru cucerirea revendicărilor maselor. Însă aceste măsuri represive n-au intimidat muncitorimea feroviară. La chemarea comitetului de fabrică, în dimineața de 15 februarie, 8 000 de feroviar de la Atelierele «Grivița», dând un minunat exemplu de unitate proletară, curaj și eroism au intrat din nou în luptă. Ei cereau înlăturarea stării de asediu, eliberarea celor arestați, libertate pentru activitatea sindicatului C.F.R. și a comitetului de fabrică, respectarea tuturor revendicărilor obținute la 2 februarie. La sunetul sirenei, care făcea cunoscut populației Capitalei că ceferiștii au intrat din nou în luptă, peste 12 000 de oameni: membri ai familiilor

² Arhiva C. C. al P.C.R., fond 1, inv. 8, dosar 111, filele 3—13; dosar 112, filele 75—77; dosar 121, fila 171; Arhivele statului Iași, dosar 1678, dosar 12, fila 193; Arhiva Tribunalului orașesc Cluj, secția IV, dosar 2134/1933, filele 10—12; «Vocea Galaților», nr. 4463, din 19 ianuarie 1933.

³ Arhiva C. C. al P. C. R., fond 96, dosar 3728, filele 77, 151, 161, 163, 188—197; fond 5, dosar 938, filele 312—314.

⁴ Arhiva C. C. al P. C. R., fond 5, dosar 807, filele 77, 79, 92, 99, 100, 189; fond 79, dosar 7593, filele 3, 4, 8; dosar 7606, filele 4, 6, 93, 99.

⁵ Arhiva C. C. al P.C.R., fond 5, dosar 946, filele 119—122, 233—299, 520—521; «Dimineața» din 4 februarie 1933.

greviștilor, muncitori de la aproape toate întreprinderile Capitalei, funcționari, intelectuali, studenți au înconjurat uzinele «Grivița», exprimându-și solidaritatea lor cu eroicii luptători feroviari. În acele zile eroice de 15—16 februarie 1933, mii și mii de oameni ai muncii, vîrstnici și tineri, înfruntînd cu un admirabil curaj poliția și armata, au stat în preajma bravilor luptători greviști⁶.

Cercurile guvernante au reprimat singeros greva de la Atelierele «Grivița», dar uriașul ecou produs de marea luptă a ceferiștilor, de pilda lor eroică în rîndurile poporului muncitor de la orașe și sate, nu a putut fi înăbușit. Mărturie stau nenumăratele acțiuni de solidaritate și sprijin material dat luptătorilor de la «Grivița», de oameni ai muncii provenind din cele mai diferite pături sociale, de pe întreg cuprinsul țării.

Procese de la București, Craiova, Iași și Cluj, înscenate de clasele exploatare conducătorilor muncitorilor ceferiști și petroliști, au devenit unul din evenimentele centrale ale vieții politice din România anilor 1933—1934.

«Luptele de clasă din perioada crizei economice, și mai ales luptele din ianuarie-februarie 1933 — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — au constituit un moment de o deosebită importanță în istoria mișcării muncitorești, au avut o profundă înrîurire asupra vieții politice și sociale din România. Ele au dat o puternică lovitură claselor exploatare, au frînat ofensiva capitalului împotriva drepturilor economice și politice ale oamenilor muncii»⁷.

În condițiile în care clasele exploatare, guvernau România de atunci duceau o politică de aservire a țării marilor monopoluri străine, iar norul negru al fascismului creștea tot mai amenințător pe plan internațional, proletariatul din țara noastră s-a manifestat cu putere în viața politică a țării ca cea mai înaintată clasă socială, ca principala forță în lupta pentru o viață mai bună a tuturor oamenilor muncii, pentru apărarea drepturilor și libertăților democratice, pentru apărarea indepen-

denței și suveranității naționale, dovedind astfel înalta sa conștiință politică, devotamentul său neclintit pentru cauza poporului muncitor, patriotismul său fierbinte.

În cursul și în urma luptelor din februarie, partidul comunist s-a legat strîns de detașamentele de bază ale clasei muncitoare. El s-a întărit prin intrarea în rîndurile sale a celor mai combative și mai revoluționare elemente proletare.

Luptele din ianuarie-februarie au îmbogățit experiența partidului cu noi metode și mijloace în dezvoltarea legăturilor sale cu diferite pături sociale. Aceasta s-a vădit în anii următori prin crearea unui șir de organizații legale cu caracter progresist, democratic, antifascist, prin extinderea legăturilor și influenței P.C.R. în masele largi ale poporului.

Eroicele lupte ale muncitorilor ceferiști și petroliști au prilejuit o puternică afirmare a solidarității forțelor muncitorești și democratice pe plan internațional. Numeroase mitinguri, demonstrații, proteste colective și individuale au fost organizate în țări ca: Franța, Cehoslovacia, U.R.S.S., Polonia, Bulgaria, Grecia, Ungaria, Austria, Finlanda, Anglia, Elveția, Spania, Belgia, Portugalia etc. Ecoul lor a ajuns în America, Africa, Asia, Australia.

Aceste mărețe evenimente ale istoriei mișcării muncitorești au făcut și fac obiectul a numeroase lucrări de cercetare. Articole și studii privind luptele duse de clasa muncitoare în perioada crizei din anii 1929—1933, și în special cele din ianuarie-februarie, au fost publicate de-a lungul anilor în reviste ca: «Lupta de clasă», «Studii», «Revista arhivelor» ș. a.

Amplul lor ecou internațional a fost prezentat de A. Deac și Gh. Matei în lucrarea «Februarie 1933 — Ecoul internațional al eroicelor lupte ale ceferiștilor și petroliștilor», apărută în anul 1967.

Luptele ceferiștilor și petroliștilor purtate în anul 1933 sînt oglindite prin documente și reproduceri în: Muzeul de istorie a Partidului Comunist, a mișcării revoluționare și democratice din România, în Muzeul militar central, Muzeul de istorie a Municipiului București, Muzeul Procesul luptătorilor ceferiști și petroliști; iunie — iulie 1934, din Craiova, Muzeul de istorie din Brașov, ca și Muzeul petroliului de la Ploiești.

⁶ Arhiva C.C. al P.C.R., fond 1, dosar 116, vol. II, filele 4—6, 232—233; fond 5, dosar 966, filele 158, 167—172; dosar 973, fila 133; dosar 1005, fila 30; fond 68, dosar 6174; filele 77—78; dosar 6176, filele 24—27, 57; «Scînteia» nr. 4, din 15—28 februarie 1933; «Dimineața» nr. 9389, din 17 februarie 1933.

⁷ Nicolae Ceaușescu, *Partidul Comunist Român — continuator al luptei revoluționare și democratice a poporului român, al tradițiilor mișcării muncitorești și socialiste din România*, Editura politică, București, 1966, p. 39.